

משרד הכלכלה
מחקר וכלכלה

האוכלוסייה הערבית

תכנית עבודה 2014

מטרה

בעשור האחרון חלו שינויים במצב התעסוקה של האוכלוסייה הערבית בישראל, אך הפערים בינה לבין האוכלוסייה היהודית ממשיכים להתקיים ולהיות רחבים יחסית. בשנים האחרונות מינהל המחקר מקדם את המחקר וההבנה של מצבם התעסוקתי של ערביי ישראל. מינהל המחקר אוסף ומרכז מידע שיטתי ועקבי בנושא זה ובונה תשתית נתונים. העבודות הנכתבות בתחום זה, שופכות אור על האתגרים העומדים בפני מקבלי החלטות בבואם ליישם פתרונות לשיפור במצב התעסוקתי של ערביי ישראל ולהעלאת רמת חייהם, למיגור העוני ולצמצום הפערים בינם לבין האוכלוסייה היהודית.

מינהל המחקר כותב מגוון רחב של עבודות המיועדות לקהלים שונים. עבודות אלו בוחנות נושאים ממספר תחומים העוסקים בתחום תעסוקת האוכלוסייה הערבית.

להלן סוגי העבודות הנכתבות בתחום :

- **מחקרי מעקב אחר תוכניות ממשלתיות** - מחקרים אלו עוקבים אחר תוכניות ממשלתיות שמטרתן לקדם את תחום התעסוקה בקרב האוכלוסייה הערבית. מטרת המחקרים היא לעקוב אחר התוכניות השונות, לבדוק את אפקטיביות התוכניות ולבחון האם כדאי להמשיך עם תוכניות אלה.
- **מחקרים המתמקדים בתתי אוכלוסיות** - מטרת מחקרים אלה היא לתת דגש על אוכלוסיות מסוימות מתוך האוכלוסייה הערבית (כגון: אקדמאים, נשים, מתנדבים בשירות לאומי-אזרחי וכד'), להציג את מאפייני אותן אוכלוסיות, לבחון את מצבן התעסוקתי ואת הקשיים איתם אוכלוסיות אלה מתמודדות בשוק העבודה.
- **יצירת אוגדני נתונים** - אוגדנים אלה נועדו ליצור מסד נתונים שיטתי ומובנה אשר משרטט את דיוקנה של אוכלוסייה מסוימת (לדוגמא: דיוקן כלל האוכלוסייה הערבית, אוכלוסיית האקדמאים הערבים ואוכלוסיית הבדואים בדרום). אותם אוגדנים מסייעים בהכרת המאפיינים הכלליים של האוכלוסיות הנבדקות והם עתידים לאפשר, בהמשך, מעקב ארוך טווח אחר התפתחויות ושינויים בדפוסי התעסוקה ובמאפיינים סוציו-דמוגרפיים נוספים של אוכלוסיות אלו. אוגדנים אלה משמשים כלי עזר לגורמים רבים, כגון: גורמים ממשלתיים, מוסדות אקדמיים, המגזר השלישי וכד' והם נותנים מידע רב על אותן אוכלוסיות. בעזרת מידע זה אותם גופים יכולים להכיר את מאפייני אותן אוכלוסיות וכתוצאה מכך לחשוב על תוכניות שונות לקידום התעסוקה בקרב אוכלוסיות אלה.
- **מחקרי מעקב ארוכי טווח** - מחקרים אלה עוקבים אחר שינויים ומגמות המתרחשים לאורך זמן בנושאים שונים כגון, עסקים בבעלות ערבים, מתנדבים בשירות לאומי-אזרחי וכד'.
- **יצירת מאגרי נתונים** - הכנת מאגרי נתונים בתחומים בהם הידע הקיים אינו מספיק (לדוגמא, יצירת קובץ המכיל מידע בנושא עסקים בבעלות ערבית).
- **עריכת סקירות** - ביצוע סקירות בנושאים שונים, כאשר סקירות אלה מרכזות מידע רב על אותם נושאים (לדוגמא סקירה על תוכניות תב"ת, סקירה בנושא אזורי תעשייה משותפים ליהודים וערבים).

קהל היעד

- **קובעי המדיניות** – בקבוצה זו נכללים הן הנהלת ועובדי אגפים שונים במשרד הכלכלה והן עובדים ממשרדים ממשלתיים נוספים. אחת מהמטרות העיקריות של הכנת מסמכים אלה היא מתן סיוע להנהלת המשרד ולמשרדים ממשלתיים נוספים בהתוויית קווי מדיניות בנושא תעסוקת האוכלוסייה הערבית. מטרות נוספות הינן לסייע ליחידות המשרד השונות בביצוע מטלות שוטפות ולייצג את המשרד בוועדות ובגופים חוץ משרדיים ובינלאומיים.
- **גופים ועמותות מהמגזר השלישי** העוסקים בתחום.
- **קהילת החוקרים** מהאקדמיה ומהתחום היישומי.
- **הציבור הרחב** אשר מתעניין בנושא.

מקורות סטטיסטיים

- נתונים הנאספים על ידי המינהל באמצעות סקרים וראיונות פנים אל פנים, כאשר על פי סקרים אלה מתבצע ניתוח הנתונים.
- שימוש בנתונים מתוך מערכות מידע של גופים המפעילים את התוכניות השונות וניתוח אותם נתונים.
- שימוש בסקרים שונים של הלמ"ס (לדוגמא: סקר כוח אדם, הסקר החברתי, סקר הוצאות משק הבית וסקר הכנסות).
- שימוש במקורות נתונים ממלכתיים נוספים, כגון ביטוח לאומי.

לוח 1 – תוכנית עבודה לפי תוצרים

שם הדו"ח	ת. משוער לתחילת עבודה	ת. משוער לסיום עבודה	האם הסתיים	סוג התוצר ¹	מקור סטטיסטי	שת"פ	האם פורסם באתר
דוחות שהסתיימו ב- 2013							
1 תעסוקתם של האקדמאים הערבים בישראל דו"ח 2 – אפיון תהליכי המיון לעבודה ומאפייני התחבורה של האקדמאים הערבים בישראל	2/2013	7/2013	כן	מחקר	ראיון טלפוני – מינהל מחקר וכלכלה		כן
2 תעסוקתם של האקדמאים הערבים בישראל דו"ח 3 – בעיית התחבורה בקרב האקדמאים הערבים בישראל	3/2013	8/2013	כן	מחקר	ראיון טלפוני – מינהל מחקר וכלכלה		כן
דוחות מתמשכים מ- 2013 ל- 2014							
1 ערבים העובדים בעסקים בבעלות יהודים וההיפך	9/2013	12/2013	כן	סקירה	ניתוח נתונים מתוך סקרים שנערכו במינהל		כן
2 סקירת נתונים מהלמ"ס על סטודנטים ואקדמאים ערבים	11/2013	9/2014	לא	דף מידע	סקרי למ"ס		לא
3 תכנית הערכה להקמתם של מרכזי הכוון לאוכלוסיית המיעוטים – המימד של המעסיקים	6/2013	12/2014	לא	מחקר	שימוש בנתונים מתוך המערכת של תבת + ראיון	מכון ברוקדייל	לא

¹ למילוי ע"פ המפתח הבא: (1) אוגדן נתונים; (2) דף מידע; (3) סקירה (4) מחקר; (5) חוות דעת למדיניות; (6) מצגת לכנסים/הרצאות/ימי עיון

שם הדו"ח	ת. משוער לתחילת עבודה	ת. משוער לסיום עבודה	האם הסתיים	סוג התוצר ¹	מקור סטטיסטי	שת"פ	האם פורסם באתר
					טלפוני מינהל מחקר וכלכלה		
4	10/2013	4/2014	כן	מחקר	שימוש בנתונים של עמותת "צופן" וביצוע סקרי מעקב אחר הלומדים בקורסים השונים ואחר הרשומים ל"צופן"		כן
5	11/2013	9/2014	לא	חוות דעת למדיניות	ניתוח נתונים מתוך דוחות למ"ס ומשרדים ממשלתיים		
6	3/2013	1/2014	כן	מחקר	ראיון טלפוני – מינהל המחקר	הרשות לפיתוח כלכלי של או"כ המיעוטים במשרד רוה"מ, מכון היצוא	כן
7	12/2013	12/2014	לא	מחקר	ניתוח נתונים מתוך משרד	אוניברסיטת ת"א – מרכז	

שם הדו"ח	ת. משוער לתחילת עבודה	ת. משוער לסיום עבודה	האם הסתיים	סוג התוצר ¹	מקור סטטיסטי	שת"פ	האם פורסם באתר
					החינוך, ראיון טלפוני וראיון איכותני	תמי שטינמץ, הרשות לפיתוח כלכלי של אוכ' המיעוטים במשרד רוה"מ	
דוחות חדשים ב- 2014							
1	5/2014	6/2014	כן	מסמך ייזום			
2	5/2014	6/2014	כן	מסמך יזום	ניתוח נתונים מתוך מחקר של מינהל המחקר בנושא ומשרדים ממשלתיים	כן	
3	5/2014	10/2014	לא	חוות דעת	ניתוח נתונים מתוך מחקר של מינהל המחקר בנושא ומשרדים ממשלתיים		
6	5/2014	6/2014	כן	מסמך ייזום			כן
							בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים בישראל

דוחות שהסתיימו ב- 2013

1. **תעסוקתם של האקדמאים הערבים בישראל** – ייכתבו 2 דוחות (בנוסף ל – 3 דוחות שכבר נכתבו) אשר כל אחד יעסוק בנושא אחר הקשור לתעסוקת האקדמאים הערבים בישראל. הדוחות יכילו ניתוח של מצב התעסוקה של האקדמאים הערבים, סביבת עבודתם והחסמים בהם הם נתקלים בעת תהליך החיפוש אחר מקומות עבודה.

דוחות מתמשכים מ- 2013 ל- 2014

1. **ערבים העובדים בעסקים בבעלות יהודים וההיפך** – הסקירה תבדוק את הקשר בין משתני מחוז, ענף וגודל העסק לבין שיעור העסקת עובדים ערבים בעסקים בבעלות יהודים ולבין שיעור העסקת עובדים יהודים בעסקים בבעלות ערבים. בנוסף הסקירה תבחן את החסמים וההתנגדויות בקרב מעסיקים יהודים כלפי העסקה רבגונית של עובדים בכלל ושל עובדים ערבים בפרט ואת תפיסות המעסיקים לגבי התאמת העסק להעסקה רבגונית של עובדים.

2. **סקירת נתונים מהלמ"ס על סטודנטים ואקדמאים ערבים** – הפקת מידע אשר יציג נתונים חדשים ומגוונים הן לגבי סטודנטים ערבים והן לגבי אקדמאים ערבים. הנתונים ישוו בין מאפיינים שונים כגון בין אקדמאים ערבים ליהודים, בין תחומי לימוד שונים, בין מוסדות לימוד שונים, בין אוניברסיטאות למכללות, בין דתות וכד'.

3. **מחקר אחר הקמת מרכזי הכוון תעסוקתיים לאוכלוסיית המיעוטים במסגרת 4 התוכניות הממשלתיות** – ייכתבו דוחות אשר יסקרו את תהליך הקמת מרכזי הכוון. המחקר יתמקד ב- 5 מרכזים ויחקור את יישום מודל הפעולה של התוכנית, את השינויים במצב התעסוקה של המשתתפים בתוכנית, את דפוסי העבודה וההשפעה של המרכזים על המעסיקים איתם הם נמצאים בקשר ואת עמדות המעסיקים הנמצאים באזורים בהם המרכזים יושבים כלפי העסקת עובדים ערבים..

4. **מיזם משותף של משרד הכלכלה עם עמותת "צופן" לפיתוח תעסוקת האוכלוסייה הערבית** – משרד הכלכלה ביצע מיזם משותף עם עמותת "צופן", עמותת המסייעת לאקדמאים ערבים להשתלב בתחום ההייטק, בעיקר באמצעות מתן הכשרות בנושאים הקשורים לתחום. המחקר בדק את תרומת עמותת "צופן" לשילוב האקדמאים בתחום ההייטק.

5. **מסמך מדיניות בנושא עמידה ביעדי תעסוקה של האוכלוסייה הערבית לקראת שנת 2020** – בעקבות יעדי התעסוקה שהממשלה הציבה לאוכלוסייה הערבית לשנת 2020, ייכתב מסמך אשר יבחן את מצבה התעסוקתי של האוכלוסייה הערבית בשנים האחרונות לעומת מצב התעסוקה העתידי של אוכלוסייה זו.

6. **מחקר מעקב על תוכנית תב"ל** – ביצוע מחקר המשך שיעקוב אחר התוכנית, שמטרתה לעזור למספר עסקים בבעלות ערבית לייצא לחו"ל את מוצריהם.

7. **בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים בישראל** – בחינת מידת השילוב בשוק העבודה ובחברה של תלמידים ובוגרים של בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים אליטיסטיים המאופיינים בחתך ציונים גבוה מאוד.

1. בחינת יעילות המיזם המשותף בין משרד הכלכלה לצופן בנושא שילוב האוכלוסייה הערבית בתחומי הטכנולוגיה העילית – בעקבות המיזם המשותף שמשרד הכלכלה ביצע עם עמותת "צופן" ייכתב מסמך אשר יבחן אפקטיביות התוכנית בהיבט הכלכלי.

לוח 2 – פירוט עבודת השדה

ת. משוער לסיום העבודה	ת. משוער לתחילת העבודה	אוכלוסיית המדגם		שם הסקר (המקור הסטטיסטי)	
		מדגם	אוכלוסייה		
דצמבר, 2014	דצמבר, 2013	500	אוכלוסיית המעסיקים אשר ישתתפו בתוכנית	מחקרי מעקב אחר הקמת מרכזי הכוון תעסוקתי לאוכלוסיית המיעוטים במסגרת תוכנית החומש	1
נובמבר, 2014	אוגוסט, 2014	1000	עסקים בבעלות ערבית	השירותים אותם מקבלים העסקים הערבים באזורים בהם הם יושבים ומידת רצונם של אלו אשר לא יושבים באזורי תעשייה אזוריים לעבור לאזורים אלה	2
נובמבר 2014	אוגוסט 2014	300	תלמידי ובוגרי בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים	בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים בישראל	3
נובמבר 2014	אוגוסט 2014	300	עסקים בבעלות ערבים ועסקים בבעלות יהודים	מידת האינטגרציה הקיימת בין עסקים בבעלות ערבים לעסקים בבעלות יהודים	4